

Υπηρεσία Τύπου και
Πληροφόρησης

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ ΤΥΠΟΥ αριθ. 6/22
Λουξεμβούργο, 18 Ιανουαρίου 2022

Απόφαση στην υπόθεση C-261/20
Thelen Technopark Berlin

Παρά το γεγονός ότι το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει ότι η γερμανική κανονιστική ρύθμιση που καθορίζει κατώτατα όρια αμοιβών για την παροχή υπηρεσιών από αρχιτέκτονες και μηχανικούς (HOAI) είναι αντίθετη προς την οδηγία περί υπηρεσιών, εθνικό δικαστήριο, αποφαινόμενο επί διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, δεν υποχρεούται, επί τη βάση του δικαίου της Ένωσης και μόνον, να αφήσει ανεφάρμοστη την εν λόγω γερμανική κανονιστική ρύθμιση

Εντούτοις, τούτο δεν θίγει, αφενός, τη δυνατότητα του εθνικού δικαστηρίου να μην εφαρμόσει, στηριζόμενο στο εσωτερικό δίκαιο, τη ρύθμιση αυτή στο πλαίσιο μιας τέτοιας διαφοράς και, αφετέρου, τη δυνατότητα, κατά περίπτωση, του διαδίκου που θίγεται από το γεγονός ότι η ρύθμιση δεν είναι σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης να αξιώσει αποζημίωση από το Γερμανικό Δημόσιο

Η εταιρία ακινήτων Thelen και ο μηχανικός MN συνήψαν το 2016 σύμβαση εκπονήσεως μελέτης στο πλαίσιο της οποίας ο MN ανέλαβε την υποχρέωση να παράσχει ορισμένες υπηρεσίες οι οποίες εμπίπτουν στο Verordnung über die Honorare für Architekten- und Ingenieurleistungen (Honorarordnung für Architekten und Ingenieure - HOAI) (γερμανικό διάταγμα της 10ης Ιουλίου 2013 σχετικά με τις αμοιβές για υπηρεσίες αρχιτεκτόνων και μηχανικών, στο εξής: HOAI), έναντι κατ' αποκοπήν αμοιβής ύψους 55 025 ευρώ.

Ένα έτος αργότερα, ο MN κατήγγειλε τη σύμβαση αυτή και χρέωσε τις παρασχεθείσες υπηρεσίες με τελικό τιμολόγιο αμοιβών. Στηριζόμενος σε διάταξη του HOAI¹ προβλέπουσα ότι, για τη συγκεκριμένη παρασχεθείσα υπηρεσία, ο παρέχων δικαιούται αμοιβής ίσης τουλάχιστον προς την ελάχιστη καθοριζόμενη από το εθνικό δίκαιο, ο MN άσκησε αγωγή, αφού έλαβε υπόψη τις ήδη γενόμενες καταβολές, ζητώντας την καταβολή του εναπομένοντος οφειλόμενου ποσού, ανερχομένου σε 102 934,59 ευρώ, ήτοι ποσού μεγαλύτερου εκείνου το οποίο είχαν συνολολογήσει τα συμβαλλόμενα μέρη.

Η Thelen, δεδομένου ότι ηττήθηκε εν μέρει σε πρώτο και δεύτερο βαθμό, άσκησε αναίρεση ενώπιον του Bundesgerichtshof (Ανώτατου Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου, Γερμανία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο στην υπό κρίση υπόθεση. Στο πλαίσιο της προδικαστικής παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο έχει ήδη διαπιστώσει² την αντίθεση της εν λόγω διάταξης του HOAI με τη διάταξη της οδηγίας 2006/123 η οποία απαγορεύει κατ' ουσίαν στα κράτη μέλη να διατηρούν σε ισχύ απαιτήσεις οι οποίες εξαρτούν την άσκηση δραστηριότητας από την εκ μέρους του παρέχοντος τήρηση κατώτατων και/ή ανώτατων ορίων αμοιβών, εφόσον οι απαιτήσεις αυτές δεν πληρούν σωρευτικά τις προϋποθέσεις της απαγόρευσης των διακρίσεων, της

¹ Το άρθρο 7 του διατάγματος αυτού επιτάσσει την υποχρεωτική εφαρμογή των ελάχιστων ποσών που καθορίζονται στον πίνακα που προβλέπει το εν λόγω άρθρο για τις υπηρεσίες σχεδιασμού και επίβλεψης των αρχιτεκτόνων και των μηχανικών, εκτός από ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, επί ποινή ακυρότητας σύμβασης συναπτόμενης με αρχιτέκτονες ή μηχανικούς η οποία προβλέπει αμοιβές χαμηλότερες από τα ελάχιστα ποσά.

² Απόφαση της 4ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Γερμανίας, [C-377/17](#), και διάταξη της 6ης Φεβρουαρίου 2020, hapeg dresden, [C-137/18](#).

αναγκαιότητας και της αναλογικότητας ³. Κατόπιν αυτού, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο ως προς το εάν, κατά την εκτίμηση του βασίμου της αγωγής που ασκεί ιδιώτης κατά άλλου ιδιώτη, εθνικό δικαστήριο οφείλει να αφήσει ανεφάρμοστη την εθνική διάταξη που αποτελεί τη βάση του αγωγικού αιτήματος, όταν η διάταξη αυτή είναι αντίθετη προς οδηγία, εν προκειμένω προς την οδηγία για τις υπηρεσίες. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν είναι δυνατή εν προκειμένω η σύμφωνη προς την οδηγία για τις υπηρεσίες ερμηνεία του ΗΟΑΙ.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

Με την απόφασή του, το τμήμα μείζονος συνθέσεως του Δικαστηρίου αποφαινεται ότι **εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται διαφοράς ανακύπτουσας αποκλειστικώς μεταξύ ιδιωτών δεν υποχρεούται, επί τη βάσει του δικαίου της Ένωσης και μόνον, να αφήσει ανεφάρμοστη εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία καθορίζει, κατά παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123, κατώτατα όρια αμοιβών για τις υπηρεσίες αρχιτεκτόνων και μηχανικών επί ποινή ακυρότητας των συμβάσεων που παρεκκλίνουν από την εν λόγω κανονιστική ρύθμιση.**

Βεβαίως, η αρχή της υπεροχής του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει σε όλες τις αρχές των κρατών μελών να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επιπλέον, όταν δεν είναι δυνατή η σύμφωνη προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία της εθνικής κανονιστικής ρύθμισης, η εν λόγω αρχή επιβάλλει στο εθνικό δικαστήριο στο οποίο έχει ανατεθεί, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς του, η εφαρμογή των κανόνων του δικαίου της Ένωσης την υποχρέωση να διασφαλίζει την πλήρη αποτελεσματικότητά τους, αφήνοντας εν ανάγκη αυτεπαγγέλτως ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας, έστω και μεταγενέστερη, χωρίς να υποχρεούται να ζητήσει ή να αναμείνει την προηγούμενη εξαφάνισή της είτε διά της νομοθετικής οδού είτε μέσω οποιασδήποτε άλλης συνταγματικής διαδικασίας.

Εντούτοις, **το εθνικό δικαστήριο δεν υποχρεούται, επί τη βάσει του δικαίου της Ένωσης και μόνον, να αφήσει ανεφάρμοστη διάταξη του εθνικού δικαίου αντίθετη προς διάταξη του δικαίου της Ένωσης αν η τελευταία αυτή διάταξη στερείται άμεσου αποτελέσματος. Δεν θίγεται εντούτοις η δυνατότητα του δικαστηρίου αυτού, καθώς και κάθε αρμόδιας εθνικής διοικητικής αρχής, να μην εφαρμόσει, βάσει του εσωτερικού δικαίου, κάθε διάταξη του εθνικού δικαίου που αντιβαίνει προς διάταξη του δικαίου της Ένωσης η οποία δεν έχει άμεσο αποτέλεσμα.**

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά τη νομολογία του, το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123 μπορεί να παράγει άμεσο αποτέλεσμα καθόσον η διάταξη αυτή είναι αρκούντως ακριβής, σαφής και απαλλαγμένη αιρέσεων. Εντούτοις, η διάταξη αυτή προβάλλεται εν προκειμένω, αυτή καθαυτήν, στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ ιδιωτών, προκειμένου να μην εφαρμοσθεί εθνική κανονιστική ρύθμιση αντίθετη προς αυτήν. Συγκεκριμένα, στη διαφορά της κύριας δίκης, η εφαρμογή του άρθρου 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2006/123 θα στερούσε από τον ΜΝ το δικαίωμά του να ζητήσει αμοιβή που να αντιστοιχεί στο ελάχιστο προβλεπόμενο από την επίμαχη εθνική νομοθεσία ποσό. Ωστόσο, η νομολογία του Δικαστηρίου αποκλείει τη δυνατότητα αναγνώρισης τέτοιου αποτελέσματος στη διάταξη αυτή, στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ ιδιωτών.

Το Δικαστήριο προσθέτει ότι, δυνάμει του άρθρου 260, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, αν το ίδιο διαπιστώσει παράβαση κράτους μέλους, το κράτος μέλος αυτό οφείλει να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της απόφασης του Δικαστηρίου, ενώ τα αρμόδια εθνικά δικαστήρια και οι αρμόδιες εθνικές διοικητικές αρχές έχουν την υποχρέωση να λαμβάνουν όλα τα μέτρα προς διευκόλυνση της υλοποίησης του πλήρους αποτελέσματος του δικαίου της Ένωσης, αφήνοντας εν

³ Πρόκειται για το άρθρο 15, παράγραφος 1, παράγραφος 2, στοιχείο ζ', και παράγραφος 3, της οδηγίας 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ 2006, L 376, σ. 36). Ειδικότερα, δυνάμει της διάταξης αυτής, τα κράτη μέλη οφείλουν να εξετάζουν κατά πόσον τα νομικά τους συστήματα προβλέπουν απαιτήσεις που εξαρτούν την άσκηση δραστηριότητας από την τήρηση εκ μέρους του παρέχοντος υπηρεσίες κατώτατων και/ή ανώτατων ορίων αμοιβών και να μεριμνούν ώστε οι απαιτήσεις αυτές να είναι συμβατές με τους όρους της απαγόρευσης των διακρίσεων, της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.

ανάγκη ανεφάρμοστη εθνική διάταξη αντίθετη προς το δίκαιο της Ένωσης. Εντούτοις, οι αποφάσεις με τις οποίες διαπιστώνονται τέτοιες παραβάσεις έχουν πρωτίστως ως αντικείμενο τον καθορισμό των καθηκόντων των κρατών μελών σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεών τους και όχι την απονομή δικαιωμάτων στους ιδιώτες. Επομένως, τα εν λόγω δικαστήρια ή αρχές δεν υποχρεούνται, επί τη βάσει και μόνον τέτοιων αποφάσεων, να αφήνουν ανεφάρμοστη στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ ιδιωτών εθνική ρύθμιση αντίθετη προς διάταξη οδηγίας.

Αντιθέτως, ο διάδικος που θίγεται από το γεγονός ότι το εθνικό δίκαιο δεν είναι σύμφωνο με το δίκαιο της Ένωσης θα μπορούσε να επικαλεσθεί τη νομολογία του Δικαστηρίου προκειμένου να επιτύχει, ενδεχομένως, την αποκατάσταση της εντεύθεν ζημίας. Κατά την εν λόγω νομολογία, εναπόκειται σε κάθε κράτος μέλος να διασφαλίζει ότι οι ιδιώτες επιτυγχάνουν αποκατάσταση της ζημίας που τους προκαλεί η μη τήρηση του δικαίου της Ένωσης.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει συναφώς ότι, δεδομένου ότι έχει ήδη διαπιστώσει ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική κανονιστική ρύθμιση δεν είναι συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης και ότι η διατήρησή της συνιστά, ως εκ τούτου, παράβαση εκ μέρους της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η εν λόγω παραβίαση του δικαίου της Ένωσης πρέπει να θεωρηθεί ως προδήλως κατάφωρη κατά την έννοια της νομολογίας του σχετικά με τη στοιχειοθέτηση της εξωσυμβατικής ευθύνης κράτους μέλους λόγω παραβίασης του δικαίου της Ένωσης.

ΥΠΟΜΝΗΣΗ: Η διαδικασία εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως παρέχει στα δικαστήρια των κρατών μελών τη δυνατότητα να υποβάλουν στο Δικαστήριο, στο πλαίσιο της ένδικης διαφοράς της οποίας έχουν επιληφθεί, ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ή με το κύρος πράξεως οργάνου της Ένωσης. Το Δικαστήριο δεν αποφαινεται επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου. Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να επιλύσει τη διαφορά αυτή, λαμβάνοντας υπόψη την απόφαση του Δικαστηρίου. Η απόφαση αυτή δεσμεύει, ομοίως, άλλα εθνικά δικαστήρια ενώπιον των οποίων ανακύπτει παρόμοιο ζήτημα.

Ανεπίσημο έγγραφο προοριζόμενο για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, το οποίο δεν δεσμεύει το Δικαστήριο.

Το [πλήρες κείμενο](#) της αποφάσεως είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα CURIA από την ημερομηνία δημοσίευσής της

Επικοινωνία: Estella Cigna-Αγγελίδη ☎ (+352) 4303 2582

Στιγμιότυπα από τη δημοσίευση της αποφάσεως διατίθενται από το «[Europe by Satellite](#)» ☎ (+32) 2 2964106.